

Мироненко Тетяна Платонівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського*

Добровольська Леся Станіславівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ РОМАНУ ДЖ.С. ФОЕРА “ВСЕ ЯСНО” В КІНОТЕКСТ

Анотація: У статті розглянуто теоретичні основи процесу адаптації літературного тексту в кінотекст з моменту виникнення кінематографу. Проаналізовано труднощі, що виникають під час трансформації літературного тексту в кіноформат. Визначено відмінності між літературним текстом і кінотекстом, а також особливості стилістики кожного з них. Автори зазначають, що у сучасному літературознавстві досі бракує об'єктивних критеріїв для дослідження співвідношення між екранізацією та літературним оригіналом. Літературний твір відображає світосприйняття автора, його особистий стиль і почуття. У кіноадаптації ж сприйняття змісту передається через акторську гру і режисерську інтерпретацію, що не завжди збігається з авторським задумом.

Ключові слова: адаптація, літературний текст, кінотекст, образ автора, тип оповіді, екранізація.

Постановка проблеми. Американська література відіграла важливу роль у формуванні культурних орієнтирів Сполучених Штатів Америки, справивши вагомий вплив на мистецтво й культурне середовище країни, зокрема і розвиток кінематографії, що також сприяло становленню національної ідентичності та відображенню унікального американського досвіду, культурних маркерів, що знайшло відгук в світовій літературі та у різноманітних сферах Мистецтва та культури. Літературна спадщина сучасних американських авторів, як Тоні Моррісон, Емі Тан, Дона Делілло, Боббі Енн Мейсон та інших висвітлює теми пошуку ідентичності, свободи, індивідуалізму та рівності, які стали невід'ємною частиною культурного й мистецького дискурсу Америки.

Відображення різних етапів американського життя – від періоду колонізації до Великої депресії та післявоєнної епохи – заклало основу для формування значущих культурних архетипів. Літературні образи незалежних, рішучих індивідів, які долають життєві труднощі, символізували американську мрію. Ідеї "незалежності" та "пошуку свого коріння" набули стійкого відображення в культурі США, також впливаючи на розвиток національного кінематографу, візуального мистецтва й музики. Саме через літературу поширилися цінності демократії, індивідуалізму та прагматизму, які стали важливими культурними орієнтирами для США, формуючи суспільні ідеали та глобальний образ країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні публікації, що з'явилися в першій половині ХХ століття, свідчать про зростаючий інтерес до проблеми кіноадаптації літературних творів. Зокрема, праці Ю. Богомоллова,

Б. Балаша, А. Піотровського, Ю. Тинянова, В. Шкловського, С. Йзенштейна та І. Еренбурга, створені в 1920–1930-х роках, і нині залишаються теоретично значущими. Важливим етапом у розвитку теорії кіноекранізацій стала публікація французького дослідника А. Базена "Адаптація, або кіно як дайджест" у 1948 році, яка відзначила вивчення кіноекранізацій як окремого жанру, що вже зайняв гідне місце у спектрі художніх фільмів [1].

Незважаючи на подальші дослідження, спрямовані на аналіз окремих екранізацій і кінематографічних інтерпретацій літературних творів, науковці знаходяться в постійному пошуку об'єктивних критеріїв для адекватної інтерпретації та відповідності між екранізацією та літературним першоджерелом. Ідеальним вважається такий підхід до екранізації, за якого кінематографісти прагнуть створити екранний еквівалент літературного твору, тобто адаптувати його у кінотекст із збереженням змісту, духу й стилю, що може передати усний текст кінострічки. З точки зору художньої цінності, твір завжди визначається авторським задумом та стилем реалізації. Хоча стилю надається важливе значення в теорії кіно, системного підходу до опису стилю екранізацій поки не розроблено, тому оцінка таких творів часто залежить від суб'єктивних думок критика [5].

Необхідність вирішення питань стимулює подальше дослідження кіноадаптацій літературних творів. Інша причина – академічний інтерес до стрімкого розвитку кінематографа як виду мистецтва та його впливу на суспільство, що вимагає теоретичних основ для аналізу кінотексту як форми масової комунікації.

Як зазначають дослідники, кожен художній твір є результатом образного осмислення та відображення реальності. Літературний текст має емоційний і раціональний вплив завдяки індивідуально-образному стилю автора; він завжди передає авторське бачення світу, поєднуючи правду та вигадку [2].

Таким чином, специфіка художнього тексту полягає в семантичній та естетичній інформації, що втілена у межах індивідуальної художньої структури тексту. Носіями художньої інформації виступають різноманітні художні елементи. У художньому тексті будь-який компонент – як мовний, так і стилістичний – є структурно значущим. Як зазначає Т.Є. Гуцуляк, формальні мовні елементи, включаючи графічні засоби, можуть набути естетичної функції та бути носіями художньої інформації [4].

Мета статті. Завданням наукового пошуку стало проведення порівняльного аналізу художнього тексту та його екранізації на матеріалі роману Дж.С. Фоера "Все ясно".

Виклад основного матеріалу. Історія дослідження кінематографа розпочалася в 1960 році, і за цей період роль кіно суттєво зросла. Можна вважати, що кінематограф перетворився на "наймасовіше з мистецтв". Медіатексти поступово витісняють друковані видання, включаючи художні твори, які, незважаючи на свою стилістичну цінність, поступово втрачають актуальність на тлі стрімких змін. Вербальні твори, що не мають елементів інших семіотичних систем, займають усе менш помітне місце в культурному просторі.

Категорія “образу автора” є важливою лінгвостилістичною категорією, яка об’єднує всі елементи змісту та стилю художнього твору в текстову цілісність. За словами Г.Погребняк образ автора, який визначає ключові підходи в аналізі взаємодії й взаємовпливу кіномистецтва та літератури виступає своєрідним поштовхом для того, “певним чином співвідносити спільні й відмінні риси реальної особистості автора-режисера (а отже творця) з рисами безпосередньо створеного митцем образу кінематографічного автора” [6].

У фільмі, як масовому комунікаційному тексті, категорія “образу автора літературного тексту” також присутня, але виражається у наступній формі: авторське послання та ідея сприймаються через організацію подій, декорацій, гру акторів, діалоги та звукові елементи. У друкованому тексті автор використовує лінгвостилістичні засоби для передачі емоцій, значущих подій та іронії, тоді як режисер реалізує це переважно візуально.

Роман Джонатана Сафрана Фоера “Все ясно” та його екранізація дозволяють проаналізувати авторську стилістику, опис подій та героїв як у друкованому так і у усному текстах кіно [7]. Наприклад, сцена зустрічі героїв на львівському вокзалі в романі подана через іронію та графічні засоби. У фільмі ця сцена зображена по-іншому: образ Алекса набуває комічного відтінку та підкреслює специфічну притаманну південно-українській культурі ідентичність, демонструючи локальні особливості через акценти та візуальне зображення.

Також суттєвою є різниця в передачі наративної перспективи. У романі вона належить до персоніфікованого наратора, представленого Алексом – українським студентом, який стає учасником подій. У фільмі ж наративна перспектива дещо змінюється: Алекс виконує роль коментатора. Через обмеження, властиві фільму, нарація обмежується кількома ключовими сценами, а авторське послання до глядача передається через інтерпретацію режисера, акторську гру та загальну стилістику.

Стилістика роману включає в себе багату сленгову лексику та неправильні граматичні конструкції американської англійської мови, які підкреслюють характер українського персонажа. Наприклад, Алекс використовує неточні слова з тезауруса, що надає його висловлюванням комічного забарвлення і посилює культурну специфіку його образу у кінотексті.

Висновки і пропозиції. Таким чином, при адаптації роману до кіномистецької форми категорії “образ автора”, “мова автора”, “літературний текст” та “екранізована версія” зазнають певних трансформацій. Зокрема, змінюється структура оповіді, зміщується акцент з образу Джонатана на образ діда, вводиться розмовна американська англійська, а діалоги героїв скорочуються. Ці зміни зумовлені особливостями екранної адаптації роману та спрямованістю на кінематографічну комунікацію, що переміщує акцент з вербального на візуальне та навпаки, що в свою чергу дозволяє зберегти лінгвостилістику літературного тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайданка Д.В. Дискурс кіно в ракурсі новітніх парадигм: особливості й типологія / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. Одеса, 2015. Вип. 16. С. 99–101.
2. Гуцуляк Т.Є. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови. Філологічні науки. 2013. С. 45–50.
3. Екранізація. Енциклопедія Сучасної України. Код доступу: <https://esu.com.ua/>
4. Левицька О.С. Текст / кінотекст: особливості адаптації творів Джона Фаулза до ігрового кіно / О.С. Левицька // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Філологія. Літературознавство. – 2009. – Т. 124, Вип. 111. – С. 65–71.
5. Мельник М.Є. Кінотекст як особливий вид дискурсу // Сучасні дослідження з іноземної філології. 2014. Вип. 12. С. 123–127.
6. Погребняк Г.П. Образ автора в кіномистецтві як відображення картини світу. Частина 2. Авторі і герой: кінематографічний вимір. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. Вип 1. С. 105–110. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2020.196576>
7. Foer J.S. Everything is illuminated / J.S.Foer. – New York. – 2002. – 276 p.
8. Mast G., Cohen M. Film theory and criticism. Introductory readings / G. Mast, M. Cohen. – New York. – 1985. – 852 p.
9. Naremore J. Film Adaptation. – New Brunswick: Rutgers Univ. Press. – 2000.
10. Prince S. The Discourse of Pictures: Iconicity and Film Studies / S. Prince // Film Quaterly. – 1993. – Vol. 47. – No. 1 (Autumn). – P. 16–28.

Медвідь Марина Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ВОКАБУЛЯРУ У ПРОСТОРІ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

З появою в нашому житті Інтернету як засобу масового спілкування виникає принципово нова форма комунікації та формується особливий вид вокабуляру – Інтернет-вокабуляр, що має проміжний мовний статус і має риси як письмового, так і усного різновиду мови. Метою дослідження є виявлення специфіки Інтернет-вокабуляру в просторі інтернет-дискурсу.

Інтернет-дискурс розуміємо як “спілкування в глобальній мережі і є різновидом мережевого дискурсу, який, окрім спілкування в Інтернеті, включає ще й комунікацію в інших, зокрема, локальних мережах” [1].

Формування Інтернет-вокабуляру ґрунтується на загальноновживаній лексиці англійської мови та підпорядковується її словотвірним нормам, хоча й має деякі особливості. Найцікавішими нам видаються такі способи словотворення в мережевих жанрах Інтернет-дискурсу:

1. Словоскладення (compounding) – *longphoto* (відео тривалістю менше ніж 90 секунд), *netman*, *domain name*, *cyberspace*, *chat room*, *Bluetooth*, *v-mail*